

NALEŻĆ SIĘ (294) *vb pf*

się (157), się (137).

W inf a oraz e jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie). ◇ W formach praet pierwsze a jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie). ◇ W formach fut a pochylone (w tym 1 r. błędne znakowanie).

inf naleźć się (52). ◇ fut 2 sg najdziesz się (1). ◇ 3 sg najdzie się (93). ◇ 3 pl najdą się (8). ◇ praet 3 sg m nalązł się (27). f nalazła się (10). n nalazło się (25), naszło się (1). ◇ 1 pl m pers -smy się naleźli (2), -chmy się naleźli (1); -smy CzechEp; -smy : chmy HistRzym (1:1). ◇ 3 pl m pers naleźli się (5). subst nalazły się (8). ◇ plusq 3 sg m był się nalązł (1). ◇ con 2 sg m -byś się nalązł (1). ◇ 3 sg m -by się nalązł, nalązłby się (15). f -by się nalazła, nalazłaby się (3). n -by się nalazło, nalazłoby się (34). ◇ 3 pl subst -by się nalazły (5). ◇ con praet 3 sg n -by się było nalazło (1). ◇ part praet act nalązłszy się (1).

Sł stp, Cn, Linde brak.

1. Zdarzyć się, trafić się, wystąpić, być (o pojawieniu się, występowaniu osób, zjawisk, rzeczy); *inveniri Mącz, Vulg, PolAnt; reperiri Modrz, Vulg; consistere Mącz; assumi, esse Modrz (143) : RejPs 163; KromRozm III K2v; DiarDop 111; RejWiz 22v; Za wielą prac/ przychodzą fny/ á wielomowności naydzie fie wiele głupstwá y ízaloności [in multis sermonibus invenietur stultitia]. Leop Eccle 5/2, Iudic 5/16, 20/12, Ier 15/16; Nálzło fie takich 50 w Lipíku/ ktorzy pod dwiemá ofobomá przyjmowali BielKron 211v; Mącz 364d, 396d; OrzQuin Q2v; RejAp 54; ábowiem w zgubie/ á przegraniu takowym/ zdrowie by fie pogáńskie nálázło. GórnDworz li4v, V4v, Aa3, li8, Mm6v; A poczęści mogłby fie taki náleść zá wípomożeniem Páńskim/ iżby fie w thym mogł nie wnieść. RejPos 130v, 60v, 210v, 257v, 287v; BiałKat 311; A gdyby fie takie woyłká nálázły ku onym kthore fą ná nieprzyacielá wypráwiony/ toćby były teraz mocne pośiłki RejZwierc 262v; Naydziec fie iefzcze Iozue/ naydziec fie y Gedeon gdy będzie potrzebá ku íprawám nálzym RejZwierc 265v, 198v [2 r.], 206v [2 r.]; PaprPan Ov; Ledwie fię kto może náleść ztych fędziow ná wálnem feymie obranych/ coby [Vis aliquis inter iudiees in conuentu uniuersorum assumitur, qui] niemiał do siebie tych wad/ ktore mogą mieć ci o ktorych mowiemy. ModrzBaz 91v; Zás naleźli fię [reporti sunt] ci/ ktorzi Synod zebrałfzy/ vczynili Bífkupy od tey powinności wolne ModrzBaz 132v, 66, 140v; Oczko 21v; NAYdzie fye kiedy chwilá tak ízczęśliwa/ Ze prawdę rzeczełf/ rádo nieżyczliwa? KochPs 84; SkarŻyw 397, 502, 593; Bo Kátholicka wiará była záwždy od Apofztołow: á ci (iáko fámi twierdzą) dopiero fię teraz z prawdą fwą náleźli. CzechEp 358, 27, 56, 88, 359, 360, 423; WerGość 247; A niemniémay/ byś fám był w téy niewoli: Nálazł by fye/ kogo to niemniéy boli KochPieś 22, 17; GórnRozm D2; Nic w tym nie wąpię/ żeby fye wiele takich nálázło/ coby ná Piłatá wołáli. dimitte nobis Barabbam. KochWr 26; PaprUp H2v; GórnTroas 5; Iżaż fię kto naydzie/ co winnym nie będzie? GrabowSet Bv, 14; KochFrag 42; LatHar 105, 687; WujNT 103; WysKaz 16, 21; SarnStat 192; GrabPospR N3v; PowodPr 63, 65; SkarKaz 43b; CiekPotr 42; CzahTr D; SkarKazSej 658a; KlonFlis F4, G; KlonWor ded**2.*

naleźć się do czego (2): Naydziec fie y Gedeon do káždego ziemłkiego wybáwienia nálzego RejZwierc 206, 206.

naleźć się komu (11): Leop Zach 10/10; [ja przyłożę trzeci sposób trefnowania] w kthorym bywáią [...] żart ábo poflugá iáka/ w ktorey rychlej fie kuńszt á ímiech/ niż wielka ízkodá towarzyszewi

naydzie. *Górndworz* O4v; *BudBib Zach* 10/10; Nalazł fie przewodnik Anyoł Páńłki Thobiałzowi gdy fzedł w czudze ziemie w potrzebach fwoich. *RejPos* 167, 167 [5 r.], 284v, 286.

naleźć się między kim (9): A nalázło fię między Kápłany tych ktorzy byli nápoymowali żon obcych. *BibRadz* 3.Esdr 9/18, *Deut* 13/1; *Górndworz* X4v; *CzechRozm* 102v; *SkarJedn* 296 [2 r.]; *SkarŻyw* 98; *CzechEp* 358; *SzarzRytJSzarz nlb* 2v.

naleźć się gdzie (32): *ZapWar* 1548 nr 2668; Gdy zaś między dwoigiem i/ takim/ náidzieię ktory wokálifz wżyfłki trzy maia być pośpołu wymawiany/ iako włłowách iaśniéi/ lepiéi *MurzOrt* B2; Lecz fie był nalazł Iudałz/ w máłey Páńłkiey rádzye/ Coż owfzem iefzcze rychley/ ná wielkiey gromádzye. *RejZwierz* 109v; A my przyciągnawfzy gdziekolwiek fię naydzie/ vderzymy nań/ ták gęłto/ iáko rołá ná ziemię páda. *BibRadz* 2.Reg 17/12; *Górndworz* Gg8v, Hh5v, Ii5; *RejZwierz* 158v; *BudBib* 4.Reg 12/18; *MycPrz* II B; *CzechRozm* 201v; *ModrzBaz* 76v; vkogoliękwás [!] nalazł/ ginęłá dufzá iego z Ludu fwego. *SkarJedn* 248, 344; *Oczko* 16v; W iego domu ná čás wízelki Naydzie fye doftátek wielki *KochPs* 172, 139; *SkarŻyw* 601; *CzechEp* 361; *KlonŻal* E3v; *ReszHoz* 133; pytam/ náłáł[!]iby fię teraz ktory ná świećie národ/ któryby fię Polakom poddać chciał. *Górnrzm* B3v, B3v; *Phil* O; *GrabowSet* D2; Nie mozeć fię náleść nic w fercu ludzkim/ czymby fię tákie dobrodzieyftwá fłufznie nágradziły. *LatHar* 269; Przetoż położy fię tu zaráz krotkie dotknienie wad niektorych/ ktore fię przy fługách Bożych náyduia/ y náleść mogą. *LatHar* 133, 570; *WujNT przedm* 4; *SarnStat* 513; *KlonWor* 51; *RybWit* [A]2.

Fraza: »w uściech [czyich] nie nalazło się [coś]« = *nie powiedział czegoś [szyk zmienny]* (2): Lecz tęn ktory nigdy nie grzełzył/ áni fię zdráda w wściech iego nalázłá *SkarJedn* 248; á w ich [ktorzy się z niewiastami nie pokalali] wściech nie nalázło fię kłámftwo [*in ore eorum non est inventum mendacium*]. ábowiem bez zmázy íą przed ítolicą Bożą. *WujNT Apoc* 14/5.

Szereg: »nie naleźć się ani obrać« (1): Iużby fie było nigdy nie nalázło áni obráło żadne froźłze á okrutnieyfe żwirzę/ iáko iefł frogie á okrutne przyrodzenie tego náłzego nędznego narodu ludzkiego. *RejPos* 247.

a. O tekstach (12): gdyż nie máłz tey kárty we wżytkim Wędzidle/ ná ktoreyby fię ich [*niewłasnych mów*] wiele nie nalázło. *CzechEp* 146; Iefłiz co w tym piłaniu naydzie fię W.X.M. przodkiem/ potym też komu inłzemu ku zbudowánium/ niech to wżytko źrzodłu wżego dobrá Bogu wiecznemu będzie zupełnie przypifano. *WysKaz* X3v.

naleźć się w czym [w tym: w księgach (3), w piśmie (2), w kazaniu, w Nowym Testamencie, w osmym rozdzieleniu, w ukazaczu] (8): *WróbŻołt* A4v; Extat literis, Naydzie fie to w piśmie. *Mącz* 418c, 418c; byłá o tym náuká wyfłzley/ co fye w vkazáczu naydzie. *SienLek* 144v; *CzechEpPORz* **3; *LatHar* [+12]; Naydzie fię tákich odmian wiecey we wżytkim Nowym testámenćie *WujNT przedm* 15, *Apoc* 20/15; *WysKaz* X3.

Z dokładniejszą lokalizacją (1): Trzećie niefłufzne y niefpráwiedliwe przyłtofowanie tákże fię potym zaráz fol.5. naydzie á kończy fię fol.6. *CzechEp* 165.

2. Odnaleźć się lub być znalezionym (40) :

a. O kimś lub czymś zgubionym, zaginionym itp.; inveniri Vulg, *PolAnt* (19) : *LibLeg* 10/93v; *KrowObr* 128v; *BibRadz Apoc* 16/20; *Oczko* 6; kościoł Wenufa zburzyć/ y báłwan on íprońny íkrufzyć

Helená kazála, y zdáru Bołkiego náłázła fię iáłkinia oná/ wktorey Chryftus żywot náłz położony był *SkarŻyw* 397; A owo gdy drugi raz konie liczyć poczęto/ wŹytki fię náłázły. *SkarŻyw* 527, 444, 520; *WujNT Apoc* 16/20.

naleźć się u kogo (2): *LibMal* 1548/148; A v kogoby fię táki zbiég náłazł/ áby ten powinien był *in foro Caftrenfi* relpondować *SarnStat* 1178.

naleźć się w czym (1): Czwartha Źyze náłázła wyey Źkrzyncze, a, pyatha v Barbary kthora Źzyedzi *LibMal* 1548/148.

naleźć się przy kim, przy czym (2): a yako pokarzecie thi zle livdzy. y rzeczi ktore Źye przynych naydą [...] odeflicie *LibLeg* 10/94; *SkarŻyw* 397.

W połączeniach z wyrazami: „szukać” (2), „szukanie”: Támże wnet on zacny Hetman vczynił pilne Źzukanie/ áž fię náłazł łakomiec á przeŹtępcá on. *RejPos* 218; Y minął/ á oto go nie/ y Źzukałem go á nie náłazł fię. *BudBib Ps* 36/37[36]; *LatHar* 607.

W przeciwstawieniu: »zginąć ... naleźć się« (1): Abowiem ten moy Źyn vmárl był/ lecz ożył: zginął był/ a náłazł fię [*perierat et inventus est*]. *WujNT Luc* 15/24.

a. *W funkcji wzajemnej* (2) : Lucyná ku niemu mile odpowiedziála. We ŹnácheŹmy obá byli do tey to chwile/ ty bezemnie/ á ia bes ciebie/ ále iuzechmy przecucili gdychmy fię náleźli. *HistRzym* 27; Dziękuymy pánu Bogu/ bo mam nádzieię że iáko pan Bog dał żeŹmy fię weŹpolek náleźli/ da thež że poznamy Źyny Źwe. *HistRzym* 132.

b. *O kimś lub czymś poszukiwanym ze względu na określoną potrzebę lub poŹądaną cechę* (21) : *RejZwierz* 82v; *Mącz* 418e; Lecž iž náłury człowiečzey nie ieŹt s to/ áby Źkończone doŹkonáloŹci w fię wziąć mogła/ áni fię može náleŹć człowiek ná Źwiece bez Ale *Górndworz* C4, M7v, N7v, Hh3, Mm6v; *RejZwierz* 187v, 188; *MycPrz* II Cv; *CzechRozm* 154; ludži tákich [*mądrych*] trudno náleŹć/ y choćiáby fię náleŹć mogli/ przedŹię wy ná nie (žeby im zupełną dác moc) nie przyzwolićie. *Górnrzm* K3v; Zbytni Źługá Źzkodę czyni: wŹzákož godny nie Źzkodliwy: bo mu fię zá cžáŹem mieyŹce naydžie. *GostGosp* 2, 24, 28, 50; Abowiem będąc teraz Źwiat pełnym prac y boléŹci ieŹczce ledwo fię kto naydžie coby go nie miłował *WysKaz* 11, 16; *SkarKaz*)(3; *SkarKazSej* 705b.

naleźć się u kogo (1): Rozumiey iáko y Ewánielia S. Márká y S. ŁukaŹá (ktore máią wiele rzeczy tych ktore fię v MáłtheuŹá y Ianá S. náleŹć niemogą *SkarŻyw* 364.

W charakterystycznych połączeniach: *najdzie się ledwo máło, rzadko, siła* (2), *trudno, wiele, więcej* (2); *nie (ani) može się naleźć* (6), *žadną miarą nie najdzie się*.

3. *Okazać się, wydać się, być stwierdzonym, poŹwiadczoneym (o okreśłaniu osób lub zjawisk); constitui* *Mącz*; *inveniri* *Mącz*, *Vulg* (88) : *BibRadz* 3.Esdr 9/22; *BielKron* 132; *Posteaquam victoria constituta est*, Yáko fię skoro náłázło kto zwicięŹtwo otrzymał álbo zwicięŹtwa przicinią był. *Mącz* 413a; TakieŹ thy gdyŹ fię ocuciŹ z grzechu/ á gdyž fię naydzieŹ krom łálki y cnot/ ŹłuŹnie máłž plákác. *HistRzym* 65v; *BudBib* 2.Par 25/5; *CzechRozm* 139; Ileby páłterzow było/ tyleby fię wiar y náuk roŹnych náłázło. *SkarJedn* 41; áby támże ArryuŹ był doznan/ ieŹli ieŹt dobra y práwa náuká iego/ z Oycy fię inemi y koŹcioły zgadzáiaca: co ieŹliby fię nienáłázło/ áby był karan. *SkarŻyw* 389; *ZapKoŹcier* 1588/78, 1589/86; *CzechEp* 38, 145; *ReszPrz* 27; Bo mowiác/ rołtržáiác/ wyluŹcžáiác/

prawdą się naydzie/ iako w krzemień bijąc/ ogień wychodzi. *GórnRozm* F4; rozkazanie ono które było ku żywotowi/ nalażło mi się ku śmierci [*hoc esse ad mortem*]. *WujNT Rom* 7/10; *SarnStat* 365.

naleźć się jaki, jakie (5): *Necae certum inveniri poterat*, Niemogło się nic pewnego naleść/ doświadczyć. *Mącz* 482d; *GórnDworz* 12v; na świecie łprawy ludzi świętych niemogą być tak doskonałe/ iako będą w niebie: iednak przedsię wiele się ich naydzie łprawiedliwych/ doskonałych y zupełnych przed Pánem Bogiem *WujJud* 113; *SkarŻyw* 593; *WysKaz* 44.

naleźć się jakim (5): *KuczbKat* 100; *SkarŻyw* 595; iż przodkowie wafzy nie rozumieli/ żeby kto tak się złym miał naleść któryby vmysłnie krzywoprzyśiądz/ á Bogá tak łrodze tym obrażyć chciał. *GórnRozm* G2v; *LatHar* 250; *SkarKaz* 315a.

naleźć się być jakie (2): wyiawłzy gdyby kto był *triennalis possessor*, álbo *de iure* prawo iego nalażło się bydz nieważné. *SarnStat* 689 [*idem*] 760.

naleźć się być kim, jakim (2): *Pamphila mea inventa est civis*, Nalażła się być rodziczką miáštá. *Mącz* 482d; Skoro się ocknie/ zdrową się być naydzie/ tak ifz znáku ran y wrzodów onych nie było. *SkarŻyw* 70.

naleźć się jak (18): *LibLeg* 7/68, 10/67; *GliczKsiqz* C8v; *UstPraw* H4v; A gdy się tak nalażło iż gwałtu nie było/ dáli zá to gárdłá pod miecz Burmiłthrz y dwa Ráyce *BielKron* 418v, 114v, 129v, 309, 352v, 356v; *Hoc non secus reperies*, Nie naydziełz tego ynáczey/ Nie naydzie się tá rzecz ynáczey. *Mącz* 279b, 19b, 81c; pan Boiánowłki więczey przeciwko im z waśni mowił/ niż áby się tak włzytko naleść miało *GórnDworz* Dd5; *WujJud* 5, 180; *NiemObr* 24; *SarnStat* 1234.

naleźć się u kogo (1): wielka się rozność y wielka nienawiść przeciw nam Kátolikom v Greków naydzie. *SkarJedn* 350.

naleźć się z czego (2): *BielSpr* 30v; A iefliby się z tego *scrutinium* nalażło/ iż on ránny nie przy roboćie ránion ielt/ tedy oné rány tráćić ma. *SarnStat* 1171.

naleźć się przez co (2): A gdzieby się nalażło przez Dekret náłz/ iż *citatus* niewinnie á potwarznie pozwan był: tedy on Aktor będzie mu powinien wnet od łádu nie odchodząc łto grzywien winy położyć *SarnStat* 712 [*idem*] 148.

naleźć się czym [= *w wyniku czego*] (1): *piervei pan allexy ma zaplacziz dlugy ktore then kmiecz vinien panu Cziechonowskiemu a ieslyby się nalasslo miarą yzby ten czloviek siedzial nathem grunczie* *ZapWar* 1548 nr 2668.

naleźć się na kim (1): A ine łprawy Ioakimowe y obrzydłóści ktorych się dopułzczá y co się nalażło na nim (tedy) to nápiřano w kłięgach krolow Izráelřkich y Iudřkich *BudBib* 2.Par 36/8.

naleźć się przy kim (1): A tak przy któręy łtronie potwarzby się nalażłá, ten łam *reconuentionaliter* pozywa. *SarnStat* [1281].

naleźć się w kim, w czym (11): A nigdy się nie naydzye w tym nic niepewnego/ Cokolwiek thu łpráwuie dziwna możność iego. *RejWiz* 128; Żył lat łześćdzieřát/ człęk wielki/ á wktorym się włzytki tytuły świętych Bożych nalażły. *SkarŻyw* [474]; *GórnDworz* D8v; *GrzepGeom* Qv; *BudBib* 3.Reg 14/13; *CzechRozm* 142v; bo nie máłz tego grzechu/ któryby się wemnie nie nálał. *SkarŻyw* 166; *CzechEp* 155; *WerGoř* 255; *GórnRozm* C4v; *LatHar* 443.

naleźć się gdzie (4): *LeszczRzecz* A4v; Nie trzeba iść za Tątry/ ruguymy się łami/ Naydzie się to niefortunność y tu między nami. *Prot* B2; *PapRpan* N2; *KochPs* 142.

*Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); iż (9), że (2), aby, iżby, jako] (14):**MetrKor* 34/134v; *KromRozm III* L5, L7v; A gdzieby się znalazło, że dobrze apelował, winę mu wrocić. *Diar* 93; *BielKron* 129v, 235, 356v, 418v; *Mqcz* 81c; *ReszPrz* 88; *BielSpr* 30v; *SarnStat* 148, 712, 1171.

Zwrot: »w prawdzie [= prawdziwie] znaleźć się« (1): dowydowacz fity zawłdi raczila łtatecznye y pylne. yakobi którą powyecz wprawdzie fize nalyecz mogła. *LibLeg* 11/134.

a. *O wyniku mierzenia lub liczenia* (16) : *LibLeg* 11/108; *BielŻyw* 111; niechayże ofzacią powiaty w kożdem Woiewodztwie/ s tąd fye naydzie co ktore Woiewodztwo ludu mieć może *OrzRozm* V2v; wżytkich Pólek w tym plácu naydzie fye łto czterdzieści y cztery *GrzepGeom* M3v, K, L4, Mv, M3v, N2.

Szereg: »naleźć się i ukazać« (1): Potym przyłtąpim do tego/ iákoby fye náleść tho y vkázac mogło/ iáko wielki iest który plác takowych Figur *GrzepGeom* Fv.

4. *Być wymyślonym; exstare* *Mqcz*, *pervenire*, *esse* *Modrz* (23) : *DiarDop* 118; A łnadź w tákowym łporze/ á poprówowaniu moiey rzeczy/ naydzie się tá dołkonáłość dwornej pániey/ ktora iest w łftotney prawdzie. *Górndworz* V3, B8v, Bb4; á naydą się drogi ná pociefzenie twoie/ iedno wierz wiernie Pánu łwoiemu *RejPos* 127; *RejZwierc* B3, 186, 245v; *CzechRozm* 13; *ModrzBaz* [16]; złey łławy vść byście mogli gdybyście mieli pewny łpołob obierania Páná/ á zwałczá iełliby się tákí náłáł łpołob/ w ktorymby chytróść/ á dary nic nikomu pomoc nie mogły *Górnrzm* A2v, A, D2, H3, K4, M4; *ActReg* 80, 111; *SarnStat* 854; *SkarKazSej* 664a.

Fraza: »koniec (ledwie) znalazł się« = (z *trudem*) *zakończono* [szyk *zmienny*] (3): Ale iżby y temu ledwie się koniec náleść mógł/ co mi procz tego zádaie niełufznie *CzechEp* 223, 202; *SkarKazSej* 674b.

W charakterystycznych połączeniach: najdzie się co lepszego, co pobożniejszego, doskonałość, droga (4), *forum*, *koniec* (3), *krotochwila*, *łatwi oblig*, *odpowiedź*, *obrona*, *porządek*, *przyczyna* (2), *ratio*, *sposob* (3), *ubezpieczenie*.

Formacje współrdzenne cf LEŹĆ.

DD, LW